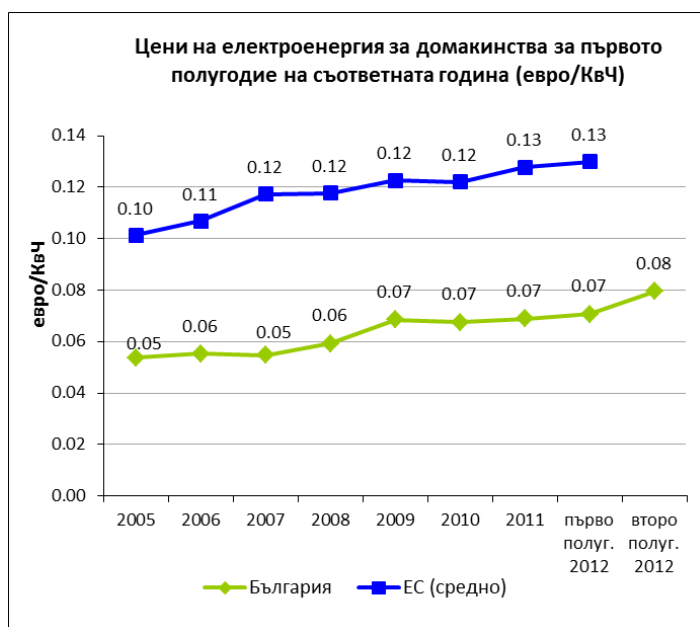

ЦЕНТЪР ЗА
ИЗСЛЕДВАНЕ НА
ДЕМОКРАЦИЯТА

Енергийна ефективност в българските домове

Нарастващите цени на електрическа енергия за крайните потребители са във фокуса на общественото внимание през последните месеци, особено след поскъпването им с 13% през миналата година. Въпреки че регулирания пазар се използва за задържане на техния ръст, данните показват, че от 2005 г. има стабилна тенденция за покачване на цените както в България, така и в ЕС. В страната основните проблеми, оказващи директно влияние върху цените остават:

- лошото управление и корупция в държавните предприятия и регулаторните органи в сектор енергетика;
- присъединяването през 2011-2012 г. на повече от предвидените по план производствени мощности от възобновяеми енергийни източници;
- сключването на дългосрочни договори за изкупуване на енергия независимо от нейната цена от приватизираните ТЕЦ Марица Изток 1 и ТЕЦ Марица Изток 3.

Източник: Евростат и НСИ, 2013 г.

Някои фактори като цени на суровини и тарифи за пренос и разпределение намаляват възможностите за изкуствено задържане на цените с политическа цел, като тази тенденция ще се засилва с напредването на либерализацията на европейския енергиен пазар. В България, либерализацията най-вероятно ще доведе до допълнителното поскъпване на цените за крайни потребители в краткосрочен план, преди конкуренцията на свободния пазар да окаже натиск към подобряване на услугата и евентуално намаляване на нейната цена.

На този фон все по-актуални стават мерките за повишаване на енергийната ефективност. От оценката на Европейската комисия през 2012 г. стана ясно, че досега ЕС е постигнал едва наполовина целта да намали енергийното си потребление с 20% и че ако се поддържа сегашното темпо, потреблението ще намалее само с 9% до 2020

г. В България въвеждането на изискванията на законодателството на ЕС в тази насока се бави, което доведе до изпращане на официално становище от Европейската комисия в началото на 2013 г., посочващо най-проблемните области:

- въвеждане на изисквания за енергийна ефективност на нови и стари сгради;
- осъществяване на редовни проверки на отоплителните и охладителните системи;
- сертифициране на всички сгради и създаването на правила, които да осигурят, че до 2021 г. всички нови сгради ще имат почти нулево потребление на енергия.

Въвеждането на тези мерки изисква съществен финансов ангажимент от страна на правителството, производителите и крайните потребители, както и обширни законодателни промени. Имайки предвид трудната икономическа ситуация в страната, не е изненадващо, че държавните институции избягват налагането на тези мерки, тъй като те ще доведат до допълнителни разходи за населението и най-вероятно ще породят негативни обществени реакции. В същото време трябва да се има предвид, че въвеждането на тези правила ще отнеме по-дълго време в България, тъй като тук съответната законодателна рамка почти липсва, докато в други европейски държави изискванията за енергийна ефективност действат от няколко години.

Енергийна ефективност в българските домове

Домакинствата могат да се възползват от комбинирания ефект на три основни мерки за повишаване на енергийната ефективност на жилищните сгради:

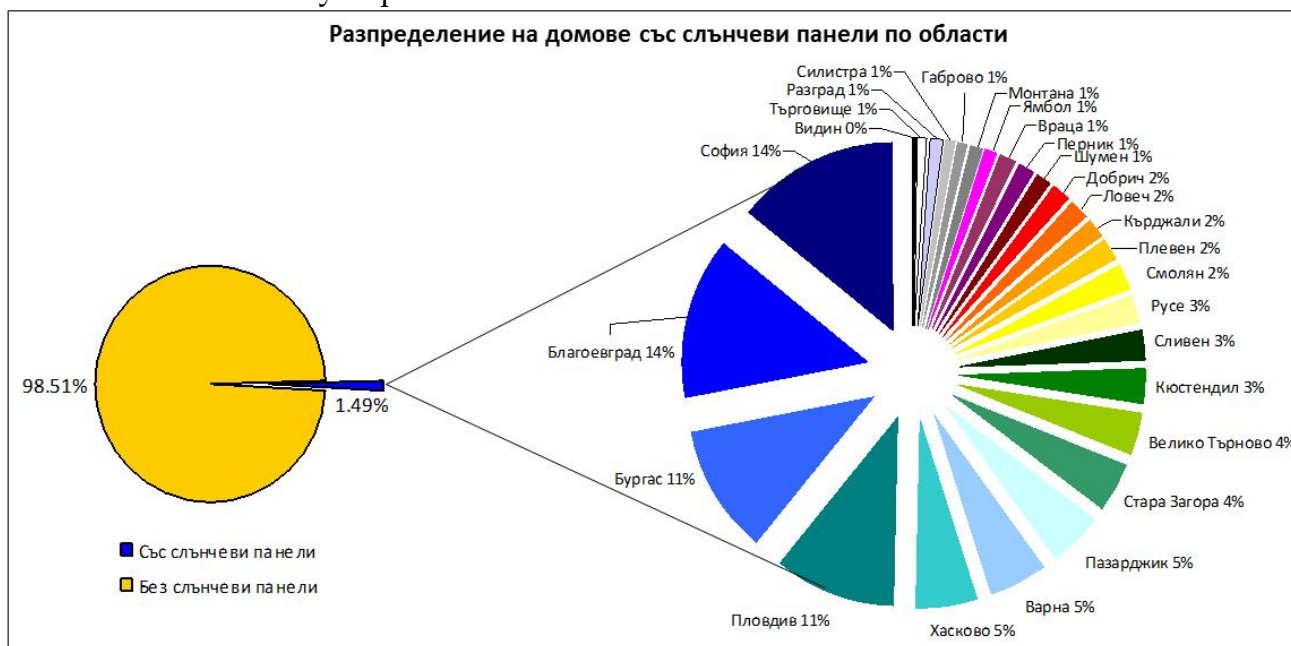
- използване на енергийно ефективни електрически уреди;
- изолация и обновяване на сградите;
- собствено енерго-производство.

Към момента съществуват две основни програми, подкрепящи подобряването на енергийната ефективност в жилищните сгради. Миналата година стартира тригодишна програма на МРРБ, финансирана от Оперативна програма Регионално развитие и съфинансирана от Фонда за регионално развитие на ЕС. Програмата е на обща стойност 50 млн. лв. и предлага подкрепа на собственици на многофамилни сгради в 36 града. Първоначално се предвиждаше безвъзмездна помощ в размер до 50% от общата стойност на индивидуалните проекти, докато Фонда за обновяване на жилищните сгради, създаден като част от програмата, предоставяше заем за другата половина от цената. За около година след нейния старт са усвоени само 218 135 лв. безвъзмездна помощ, което показва слабия интерес от страна на собствениците на жилища, както и високата административна цена за включване в програмата. В резултат, в средата на април 2013 г., размерът на безвъзмездната финансова помощ бе увеличен на 75% от общите разходи.

Собствениците на жилища могат да се възползват и от съвместният проект на Агенцията за устойчиво енергийно развитие, Европейската комисия и Европейската банка за възстановяване и развитие чрез „Програма за кредитиране на енергийната ефективност в дома“. Проектът ще продължи до 31.07.2014 г. и е на обща стойност 40 млн. евро, като Международния фонд Козлодуй предоставя допълнително 14 млн.

евро безвъзмездна помощ. Одобрените кредитополучателите могат да се възползват от безвъзмездна помощ до 35% от общия им разход за енергийно-ефективно обновяване. За периода 2006-2012 г. програмата е предоставила 41,496 кредита за енергийна ефективност, а 23,212,706 лв. са раздадени като безвъзмездна финансова помощ.

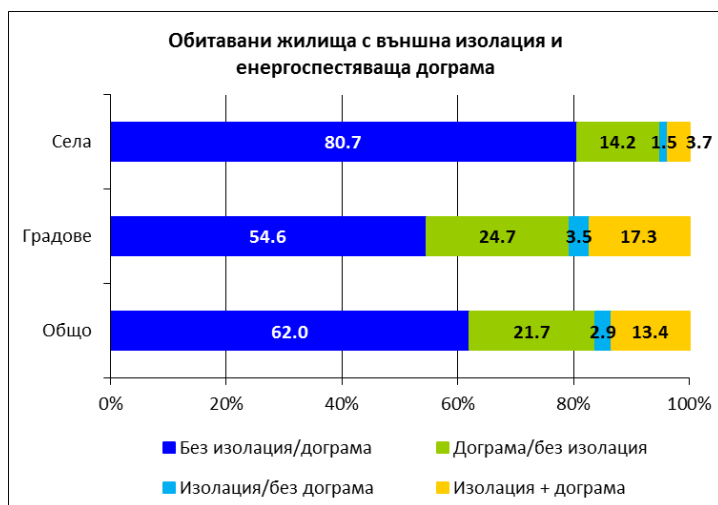
Скорошен доклад на ЕК показва, че данните за въвеждането на енергийна ефективност в сградите и наблюдавания ефект са силно ограничени. Напредъкът на България по отношение на енергийната ефективност на сградния фонд и по-специално на жилищните сгради може да бъде оценен най-вече чрез данните от последното преброяване на населението, осъществено от Националния статистически институт през 2011г.

Източник: НСИ, 2013 г.

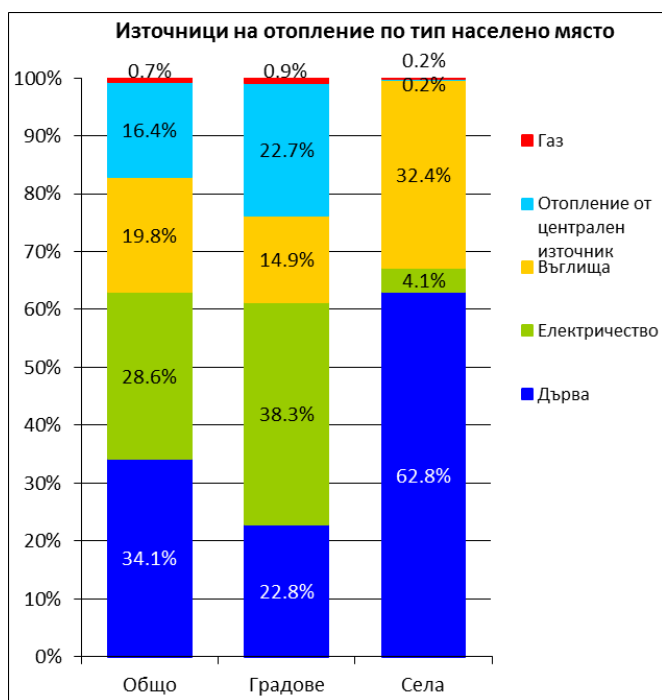
Фотоволтаичните панели са сред най-ефективните източници на възобновяема енергия за производство на електроенергия в отделните домове. Те не произвеждат никакви вредни емисии и са подходящи за инсталиране на малки производствени мощности както в силно, така и в слабо урбанизирани райони. Европейската комисия е изчислила, че българските домове в градските райони могат да произвеждат от собствени източници средно по 1600 кВтч електроенергия на квадратен метър жилищна площ годишно, което се равнява на 30% от средното им потребление. Данните от преброяването обаче показват, че този потенциал до голяма степен остава неоползотворен, тъй като само 1.5% или с други думи – 30,629 от общо 2,060,745 жилищни сгради в България са имали монтирани слънчеви панели в началото на 2011 г. Повече от половината от тях - 60% са в градските райони. Най-много слънчеви панели – 87%, са монтирани в еднофамилни къщи. Най-високият дял на сгради със слънчеви панели е регистриран сред държавните и общинските сгради (например сиропиталища и домове за възрастни хора) - съответно 7% в градските и 8% в селските райони.

Външната изолация и енергоспестяващите прозорци са много по-широко разпространени методи, използвани за оптимизирането на енергийната ефективност в българските домове в сравнение с инсталирането на технологии за собствено производство на електроенергия. Множество изследвания показват, че около половината от топлината, която се губи от едно жилище, се губи именно през стените и прозорците. Едно домакинство може да спести до една трета от потреблението си на енергия за отопление чрез инсталиране на добра изолация.

Източник: НСИ, 2013 г.

Въпреки това, само 18% от всички домакинства се възползват от предимствата на външната изолацията. Жилищата в градовете са значително по-активни в това отношение, като 40% са монтирали енергоспестяваща дограма, от които 41% имат и външна изолация. В селските райони обаче, където сградите са по-стари, по-малко от 4% от домовете имат енергийно ефективни прозорци и изолация. Данните показват, че когато едно домакинство трябва да избира между двете технологии, енергоспестяващата дограма е предпочитана, като 22% от жилищата имат само такава дограма, докато едва 2,8% от всички жилища имат само външна изолация.

Макар за България да липсват данни каква част от общото потребление на енергия се ползва за отопление на жилищата, за приблизителна оценка може да се ползват данни от близки страни. Например в Полша, за отопление се изразходва около 66% от общото потребление на енергия в домакинствата. Следователно, изборът на най-енергийно ефективния и чист източник може да има голямо влияние върху разходите на едно домакинство, както и да намали парниковите му емисии.

Източник: НСИ, 2013 г.

В България най-широко разпространените източници на енергия за отопление са дървата и електричеството – използвани съответно в 31.1% и 28.6% от обитаваните жилища. Най-малък е делът на ползващите газ – едва 0.7% от жилищата, което се дължи и на недостатъчната газификация дори в големите градове.

Енергийният микс варира значително между градските и селските райони. Жилищата в градовете използват за отопление преобладаващо електроенергия (38.3%), като дървата остават на второ място, а централното парно – на трето. В селата, основните източници на отопление са дървата и въглищата – съответно с 62.8% и 32.4% от обитаваните жилища.

Широко разпространената употреба на дърва и въглища за отопление е показателно за енергийната бедност на населението. Според статистика на ЕС за доходите и условията на живот, повече от 30% от домакинствата в България не са в състояние да се отопляват пълноценно през студените зимни месеци. Това е особено тревожно предвид факта, че България има едно от най-ниските нива на потребление на енергия за отопление в Европа, с 0,54 тона нефтен еквивалент на едно жилище в сравнение със средната стойност за ЕС от 0,94 тона нефтен еквивалент на жилище. Освен това, среднестатистическото българско домакинство употребява нарастващ дял от доходите си за горива за битови нужди, включително за отопление и електричество. Това означава, че въпреки използването на сравнително по-малко енергия за отопление на домовете си, българите харчат по-голяма част от доходите си за електроенергия, отколкото домакинства в други държави членки на ЕС.

Източник: Евростат, 2013 г.